

ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

УДК 930. «1» (1918–1939) 438.279

Король Н.М.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ДЕРЖАВНО-РЕЛІГІЙНІ СТОСУНКИ В МІЖВОЄННІЙ ПОЛЬЩІ: ІСТОРИОГРАФІЯ ПИТАННЯ

У статті проаналізовано особливості дослідження релігійного виміру функціонування національної держави – II Речі Посполитої. Розглянуто специфіку висвітлення церковно-релігійних процесів як частини проблематики національних меншин міжвоєнної Польщі. Встановлено взаємозалежність між національною доктриною та католицизмом як її елементом, відповідність вектора досліджень католицизму концепції національної польської держави. Окреслено відмінності в дискурсі вивчення функціонування українських конфесій в Польщі – православ'я та греко-католицизму. Висвітлено специфіку дослідження конфесій нетитульних націй, державної політики щодо національно-релігійних меншин як джерело сучасної національної упередженості.

Ключові слова: поліконфесійність, національна держава, католицизм, національні меншини, релігійна ідентичність.

Постановка проблеми. Події минулого року засвідчили рецидив націоналізму в сучасній геополітичній ситуації. Складається враження, що ми спостерігаємо завершення обіцяного Фукуямою «кінця історії». Очевидність латентного існування націоналізму як доктрини та його інверсивного відродження не викликає жодних сумнівів. Осмислення феномена та вірулентності націоналізму зумовлює появу численних наукових студій та розвідок, які аналізують націоналізм як чинник (детермінанту) утворення національних держав. Так, наприклад, Е. Гелнер пропонує виокремити часові (відповідно і територіальні) пояси даного процесу, і території Центрально-Східної Європи потрапляють у так званий третій пояс. У концептуальній дихотомії «культура – держава» даний простір цікавий тим, що тут відбувається перехід від одного межового стану – ідеально чистої ненаціональної політичної системи – до протилежного – ідеально чистої національної політичної системи. Безумовно, такий перехід супроводжувався глобальними конфліктами і потрясіннями. «Одночасне творення національної держави і

національної культури у світі, в якому бракувало обох компонентів, у світі, який складався з величезного, надзвичайно складного мовного і культурного розмаїття, що накладалося на географічну і культурну строкатість, – це був рецепт катастрофи» [2, с. 247].

Е. Гелнер виокремлює два основних сценарії побудови національних держав. Перший зумовлюється наявністю ідеї історичної нації – групи, що раніше мала своє державне утворення, але втратила його. Націоналістичні вимоги пов'язуються з відродженням політичної одиниці, зниклої внаслідок династичних чи релігійних конфліктів. Другий сценарій припускав створення політичної одиниці, яка пов'язана винятково з культурною своєрідністю даної території. Утворення національних держав Центрально-Східної Європи відбувається в період після завершення Першої світової війни – з уламків імперій, які ділили між собою континент. Одна із цих держав – новоутворена II Річ Посполита – стала репрезентантою обох сценаріїв формування національних держав і водночас простором боротьби між тими націями, кому це вдалося, і

національними меншинами, які зазнали поразки у своїх державотворчих змаганнях.

Питання, на яке дослідники не звернули належно уваги, – роль релігійного чинника у формуванні й існуванні національних держав Центрально-Східної Європи. Актуалізація релігійного питання як в сучасній Україні, так і в сусідній Польщі, спонукає до ретельнішого аналізу феномена церкви як елемента національної доктрини. Вочевидь, пов'язаність релігійних і політичних чинників була дещо недооцінена – чого вартий тільки резонансний факт проголошення Ісуса Христа королем Польщі в листопаді 2016 р. Витоки такої масштабної десекуляризації соціально-політичного простору необхідно шукати в минулому, а саме у феномені поліконфесійності II Речі Посполитої.

Конституювання Польщі у форматі національної держави супроводжувалося певним парадоксом. Дефінітивно національна держава передбачає моноетнічність, натомість у новоутвореній II Речі Посполитій поляки становили 69,2% від загальної кількості населення, українці – 14,25%, євреї – 7,15%, білоруси і німці – 5,13% та 3,58% відповідно [19, с. 295]. Наявність національних меншин апріорі означала поліконфесійність Польщі. Автори «Історії церкви в Польщі», посиляючись на А. Суйковського, подають таку картину розподілу вірян: до римо-католицької церкви належало 63,68%, греко-католики, православні та представники іудейського віровизнання становили приблизно однакову кількість – 11%, 11,52% і 10,49%. Представники протестантизму – 3,21%, попри велику кількість деномінацій [19, с. 295]. Специфіка державно-церковних відносин існувала у двох вимірах – номінально уряди Польщі декларували не занадто активне зацікавлення підтримкою релігії. Натомість реально політика асиміляції національних меншин передбачала ситуативне союзництво з римо-католицькою церквою як оплотом «польськості».

Специфіку польського націоналізму зумовив історичний контекст його формування в XIX ст. Н. Дейвіс зазначає, що дана епоха для поляків стала добою поразки, ізоляції та приниження. Як наслідок – відсутність національної держави спричиняє пошуки нових концептів формування національної свідомості. Ними виявилися «церква, мова, історія та раса» [3, с. 467]. Хоча католицька церква ніколи не мала монополії в релігійних справах давньої Речі Посполитої, у часи поділів її вплив поступово зростав. Попри недоцільність проводити узагальнювальне маркування «поляки-

католики» і «не-католик тотожне не-поляк», запевненими, що католицизм став одним з елементів національної свідомості польської нації, не варто.

Ще один аспект релігійного життя міжвоєнної Польщі – взаємонакладання ідентичностей – релігійної, національної, мовної. Типове явище – католик-поляк, греко-католик-українець, протестант-німець – супроводжувалося багатьма винятками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує відсутність спроб комплексного осмислення релігійної ситуації в міжвоєнній Польщі. Реставрація націоналістичної доктрини сучасною політичною верхівкою викликала опір в академічних середовищах сучасної Польщі, зумовила появу достатньої кількості студій, присвячених попередньому формату державності. Проте ключова проблема, на якій сфокусовані дані дослідження, – національні питання, проблеми національних меншин. Найбільш безстороннім та системним дослідженням у даній сфері можемо назвати “Skrypt – mniejszości narodowe” [12] професора Торунського університету А. Адамчик. Проте церковно-релігійний аспект даної проблеми згадується мимохідь, у лаконічно-описовому форматі.

Зміщуючи акцент із національного на релігійний вимір існування суспільства в міжвоєнній Польщі, варто згадати чи не єдину монографію, яка присвячена віровизнанням – у контекстах історичному й юридичному – К. Krasowski “Związki wyznaniowe w II Rzeczypospolitej. Studium historyczno-prawne” [23]. На жаль, це єдина спроба комплексного аналізу конфесій у Польщі міжвоєнного двадцятиліття польськими науковцями. Що стосується українських дослідників, то фокус досліджень зосереджений на проблематиці польсько-українських стосунків, з узагальнюючих публікацій можна згадати лише «Проблеми етноконфесійності в II Речі Посполитій (1918–1939)» [10] Н. Стоколос, проте обсяг цієї статті не дає змоги розкрити всю палітру проблематики існування конфесій.

Ще один напрям досліджень можна потрактувати як альтернативний варіант – зосередження на окремих конфесіях, детерміноване національністю дослідників. Власне ці праці будуть проаналізовані в даному дослідженні. Отже, можемо засвідчити відсутність комплексного дослідження релігійної ситуації в міжвоєнній Польщі. Мабуть, така відсутність спроб проаналізувати помилки минулого і зробити відповідні висновки для сьогодення є однією із причин сучасної ситуації в польсько-українських стосунках.

Постановка завдання передбачає комплексний історіографічний аналіз корпусу наукової літератури, яка в тому чи іншому аспекті висвітлює релігійне життя міжвоєнної Польщі як дилему поліконфесійності в державі, яка намагалася сформувати мононаціональний простір шляхом асиміляції, релігійної також.

Виклад основного матеріалу дослідження можна структурувати за двома напрямками. Передусім це дослідження проблеми національного питання в II Речі Посполитій, оскільки релігійний вимір даної проблеми є невіддільним її аспектом. Okремо варто проаналізувати дискурс студій конфесійної спрямованості, з'єднавши таким чином воедино сферу наукового дослідження релігійного життя міжвоєнної Польщі.

Достатньо оглядовий, проте системний аналіз конгломерату конфесій, представлених у суспільно-релігійному просторі міжвоєнної Польщі, можемо відстежити в студіях, присвячених національному питанню. Переважно це праці польських авторів. Більшість із них хибують на ту саму ваду – аналіз ситуації з позицій титульної нації. Автори праць, які вийшли друком у попередню «історіографічну епоху» – домінування так званого ліберального напрямку в польській історичній науці, намагаються займати безсторонню та неупереджену позицію, як-от А. Хойновський (A. Chojnowski. “Konserpcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939”) [18] чи Г. Халупчак (H. Chałupczak, T. Browarek. “Mniejszości narodowe w Polsce 1918–1995”) [17]. Натомість сучасна польська історична наука функціонує в руслі політики уряду і панівної партії, отже, інтерпретує минуле власної держави в категоріях глорифікації та некритичності. Грунтовні наукові розвідки відсутні, а курси, які читаються студентам, наприклад, «Історія національних та етнічних меншин в Польщі» проф А. Адамчик, ситуацію з національними меншинами висвітлюють як «охорону меншин» [12]. Думка представників цих менших про специфіку «охорони» не враховується в принципі.

Загалом увесь дискурс історико-релігійних студій щодо міжвоєнної Польщі зосереджений на висвітленні функціонування однієї конфесії. Історіографія католицької церкви представлена наймонументальнішими дослідженнями. Багатотомні видання – «Історія церкви в Польщі» (B. Kumor, Z. Obertyński red., 1979. “Historia kościoła w Polsce”) [19], дещо пафосні (як для наукових публікацій) назви – «Церква у відродженій польській державі» (H. Wyczawski, 1980. “Kościół w

odrodzonym państwie polskim”) [29], «Інтеграційна роль церкви на порозі відродженої польської державності» (J. Odziemkowski, 1988. “Integracyjna rola kościoła u progu odradzającej się polskiej państwowości”) [26]. Є також дослідження, зосереджені на висвітленні історії католицької церкви в окремі часові періоди (Z. Zelinski, S. Wilk red., 1980. “Kościół w II Rzeczypospolitej”) [22].

Феномен накладання релігійних розбіжностей на національну тожсамість – українці в міжвоєнній Польщі. Представлені православною і греко-католицькою конфесіями як постімперська спадщина. Волинь, яка перебувала в складі Російської імперії, у більшості православна. Галичина, колишня частина Австро-Угорської імперії, – ареал поширення греко-католицької церкви. Кожен регіон (кожна з конфесій) зі своїми супутніми проблемами існування.

Православ'я Польщі дісталася в спадок від Російської православної церкви. Для поляків воно було свідченням імперської експансії. Отже, дана конфесія перетворилася на об'єкт безперервних державних та церковних експериментів. Проголошення автокефалії Польської православної церкви, неоунія, сокальський кордон, ревіндикація – і це ще не весь перелік трансформацій, через які проходила православна конфесія (представлена здебільшого українцями, але і білорусами також) у міжвоєнній Польщі. Така барвіста релігійно-політична сюжетність зумовила численні намагання науково її проаналізувати. Наукові дослідження велись по обидва боки кордону. У Польській історіографії найбільш ґрунтовні дослідження належать М. Папежинській-Турек (M. Papierzyńska-Turek, 1980. “Problem autokefalii Kościoła prawosławnego w Polsce w latach 1918–1939” [26]; M. Papierzyńska-Turek, 1989. “Między tradycją a rzeczywistością. Państwo wobec prawosławia: 1918–1939” [25]). Okремо варто згадати праці В. Кіриловича “Z dziejów prawosławia w II Rzeczypospolitej. Niektóre problemy na tle polityki wyznaniowej państwa 1918–1939” [20] та Т. Вишомірського “Kościoł prawosławny w Polsce w latach 1918–1939” [30]. Українська релігієзнавча наука також представлена фундаментальними розвідками в контексті студій релігійного життя міжвоєнної Польщі, як-от праця О. Купранця «Православна церква у міжвоєнній Польщі» [5].

На окрему увагу заслуговує монографія Н. Стоколос «Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX – перша половина XX ст.)» [9]. Попри значно ширші часові межі, автор структурно і системно аналізує етноконфесійні трансформації

православ'я в II Речі Посполитій. Варто зазначити, що науковий доробок науковця висвітлює як перипетії еволюції православ'я Волині (Н. Стоколос «Становище православ'я на західноукраїнських землях під владою Польщі (1918–1939)» [11]), так і особливості функціонування греко-католицької церкви в міжвоєнний період («Етноконфесійні і національні проблеми Греко-католицької церкви (1918–1939 рр.)» [8]).

Офіційне відновлення 1989 р. структур Української греко-католицької церкви викликало лавину наукових досліджень даної конфесії. Науковці різних інституцій, дисертації, захищені в різних Спеціалізованих вчених радах – як історичних, так і релігієзнавчих, різні періоди існування церкви як часові рамки дослідження. Дуже часто – період між двома світовими війнами. Українська греко-католицька церква досліджувалася і в контексті духовного життя Галичини (А. Васків. «Греко-католицька церква в духовному житті українців Східної Галичини (1919–1939)» [1]), і в суспільно-політичному житті (У. Кошетар. «Українська греко-католицька церква в суспільно-політичному житті Галичини (1900–1939 рр.)» [4], під такою назвою виданий навчальний посібник) або, зрештою, у суспільстві загалом (В. Переверзій. «Українська греко-католицька церква у східно-галицькому суспільстві (20–30 рр. ХХ ст.)» [6]). Незліченною є кількість досліджень, присвячених життю і діяльності Митрополита А. Шептицького. Знову ж таки фокус на окремій конфесії переважно залишав розмитим, отже, і не дослідженим, загальний контекст релігійного життя в Польщі 1918–1939 рр.

Окремий сегмент релігійного життя міжвоєнної Польщі становили протестантські деномінації. З орієнтовної кількості 800 000 вірних 70% становили представники німецької національності. Ключовими особливостями даного християнського напрямку були: 1) значна географічна розпорошеність – попри переважне проживання в західних воєводствах, значна частина протестантів проживали також у Варшавському та Лодзькому; 2) велика кількість деномінацій – церкви Євангельсько-аугсбурзька та Євангельсько-лютеранська, Євангельська реформістська (спільноти Варшавська і Віленська), Євангельська аугсбурзько-гельвецького віровизнання, Церква Євангельська унійна в Польщі, Євангельська церква унійна у Верхньому Шльонську; 3) також як особливість – різноваріантне позиціонування національної ідентичності: від активного декларування німецької національної самосвідомості

(на колишніх пруських територіях) до неконфліктного лоялізму щодо новоутвореної II Речі Посполитої (на територіях, які належали Російській та Австро-Угорській імперіям).

Такий конгломерат конфесій викликав наукове зацікавлення і в дослідників католицького віровизнання – наприклад, оглядова публікація о. Маріана (Фоки) “Kościół protestantskie w Polsce w latach 1918–1972” [24], і в представників сучасної академічної спільноти західнопольських університетів. Найбільш відоме ім'я в царині досліджень польського протестантизму міжвоєнної доби – Ельжбета Алабрудзінська, автор багатьох наукових праць, виданих польською і німецькою мовами, останнє засвідчує цікавість західних сусідів до наукової реконструкції життя німецько-протестантської спільноти Польщі в період між двома світовими війнами. Ключова монографія цього польського науковця – “Protestantyzm w Polsce w latach 1918–1939”, 2004 р. [13], і це ж оновлене видання німецькою мовою – “Der Protestantismus in Polen in den Jahren 1918–1939”, 2010 р. [14]. Окрім того, ціла низка видань, зосереджених на локальних вимірах розвитку протестантизму в II Речі Посполитій (“Rzeczypospolitej” [15], “Der Protestantismus in den Ostgebieten Polens in den Jahren 1921–1939”, 2000 р. [16]).

Окремий сегмент етноконфесійної палітри міжвоєнної Польщі – представники єврейської національної меншини. Єврейський чинник відзначається низкою специфічних рис. Насамперед єврейська релігія – іудаїзм – є етнонаціональною, а не світовою. Отже, у даному випадку ототожнюється національна ідентичність із релігійною. Другою рисою є сама соціально-політична специфіка існування євреїв у II Речі Посполитій. Численна присутність, зумовлена постімперською ситуацією – примусовим розселенням у межах «лінії осілості», стала причиною того, що Польща на той час посідала третє місце у світі в списку країн розселення єврейської діаспори. На жаль, 6 млн єврейського населення, вагома соціальна присутність, не допомогли уникнути тогочасних негативних політичних тенденцій. Політика антисемітизму декларувалася на найвищому політичному рівні – проголошувались навіть «батьками нації», як-от Р. Дмовським: «<...> Сам факт їхнього існування серед нас і їхньої активної участі в нашому житті є для нашого суспільства зайвим – і зумовлюючим необхідність їх позбутись» [30, с. 304]. Попри присутність в етнорелігійному вимірі єврейського населення різних позицій (отже, і груп) щодо релігійної тожсамості,

наукові дослідження не розмежують національний і релігійний виміри єврейства. Зрештою, це спричинене тогочасною суспільно-політичною ситуацією в державі – декретом Пілсудського від 1919 р. єврейські гміни (територіальні одиниці) проголошувались одночасно і релігійними громадами [12]. Говорячи про історіографію релігійної проблематики існування національної єврейської меншини в Польщі міжвоєнного періоду, ми спостерігаємо включення даного питання в значно ширший контекст. Починаючи від геополітичного масштабу – у праці одного з найбільш авторитетних сучасних істориків Т. Снайдера «Чорна земля» [7] – і завершуючи спробами вписування в синхронний вимір існування єврейства в Центрально-Східній Європі міжвоєнного періоду в роботі Е. Мендельсона “Żydzi Europy Środkowo-Wschodniej w okresie międzywojennym” [25] чи

в історичний розвиток Польщі та його єврейську детермінанту (S. Wysocki. “Żydzi w dziejach Polski”) [31].

Висновки. Дане дослідження дозволяє стверджувати співмірність проблематики функціонування політичного та релігійного виміру життя міжвоєнної Польщі. Тогочасні польські еліти не змогли впоратися з викликом поліконфесійності (зрештою, і багатонаціональності) держави, яка постала як національна. Весь спектр наукового аналізу національно-релігійного життя II Речі Посполитої розпадається на вузько конфесійні напрями і не конструюється в логічні висновки і перспективи вдосконалення. Не осмислені поразки минулого зумовлюють конфліктність ситуацій сьогодення – від глорифікації до ксенофобії в сучасному польському суспільстві та в польсько-українських відносинах.

Список літератури:

1. Васьків А. Греко-католицька церква в духовному житті українців Східної Галичини (1919–1939) : дис. ... канд. іст. наук: 09.00.11. Київ, 1997. 212 с.
2. Гелнер Е. Націоналізм. *Нації та націоналізм*. Націоналізм. Пер. з англ. Г. Касьянов. Київ : Таксон, 2003. 300 с.
3. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі. Пер. з англ. П. Тарашук. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 1080 с.
4. Кошетар У. Українська греко-католицька церква в суспільно-політичному житті Галичини (1900–1939 рр.) : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2005. 127 с.
5. Купранець О. Православна церква у міжвоєнній Польщі. Рим : PP. Basiliani, 1974. 235 с.
6. Переверзій В. Українська греко-католицька церква у східно-галицькому суспільстві (20–30 рр. XX ст.). *Розбудова держави*. 1998. № № 11–12. С. 26–34.
7. Снайдер Т. Чорна земля. Голокост як історія і застереження. Пер. з англ. П. Білак, О. Камишнікова, Т. Родіонова. Київ : Медуза, 2017. 400 с.
8. Стоколос Н. Етноконфесійні і національні проблеми греко-католицької церкви (1918–1939 рр.). *Українське релігієзнавство*. 2002. № 23. С. 34–44.
9. Стоколос Н. Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX – перша половина XX ст.). Рівне : РІС КСУ ; ППФ «Ліста-М», 2003. 480 с.
10. Стоколос Н. Проблеми етноконфесійності в II Речі Посполитій (1918–1939). *Християнство і національна ідея* : науковий збірник. 1999. С. 108–115.
11. Стоколос Н. Становище православ'я на західноукраїнських землях під владою Польщі (1918–1939). *Історія релігії в Україні*. Т. 3: Православ'я в Україні / за ред. А. Колодного, В. Климова. Київ : Український центр духовної культури, 1999. С. 372–383.
12. Adamczyk A. Skrypt – mniejszości narodowe. URL: <https://studylibpl.com/doc/1297883/skrypt-%E2%80%93mniejszo%C5%9Bci-narodowe-%E2%80%93dr-anita-adamczyk-definicje> (дата звернення: 10.02.2018).
13. Alabrudzinska E. Protestantyzm w Polsce w latach 1918–1939. Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004. 390 s.
14. Alabrudzinska E. Der Protestantismus in Polen in den Jahren 1918–1939. Toruń : Europejskie Centrum Edukacyjne, 2010. 384 s.
15. Alabrudzinska E. Kościoły ewangelickie na kresach wschodnich II Rzeczypospolitej. Toruń : Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1999. 290 s.
16. Alabrudzinska E. Der Protestantismus in den Ostgebieten Polens in den Jahren 1921–1939. Toruń : Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2000. 237 s.
17. Chałupczak H., Browarek T. Mniejszości narodowe w Polsce 1918–1995. Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2000. 356 s.
18. Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939. *Polska myśl polityczna XIX i XX wieku*. Vol. 3. Wrocław : Polska Akademia Nauk, 1979. 262 s.

19. Historia kościoła w Polsce. T. 2, część 2: Od roku 1918 – 1945 / pod red. B. Kumora, Z. Obertyńskiego. Poznań ; Warszawa : Wydawnictwo Pallotinum, 1979. 430 s.
20. Kuryłowicz W. Z dziejów prawosławia w II Rzeczypospolitej. Niektóre problemy na tle polityki wyznaniowej państwa 1918–1939. *Wiadomości Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego*. 1986. № № 1–2. S. 48–54.
21. Kuryłowicz W. Niektóre problemy prawosławia na tle polityki wyznaniowej państwa w okresie międzywojennym. *Posłannictwo*. 1979. № № 3–4. S. 89–97.
22. Kościół w II Rzeczypospolitej / pod red. Z. Zelinskiego, S. Wilka. Lublin : Wydawnictwo KUL, 1980. 252 s.
23. Krasowski K. Związki wyznaniowe w II Rzeczypospolitej. Studium historyczno-prawne. Warszawa : Państwowe Wydawn. Naukowe, 1988. 354 s.
24. Mariann (Foka), ks. Kościoły protestantskie w Polsce w latach 1918–1972. *Prawo kanoniczne*. 1973. № № 3–4. S. 47–78.
25. Mendelssohn E. Żydzi Europy Środkowo-Wschodniej w okresie międzywojennym. Warszawa : Wyd. naukowe PWN, 1992. 356 s.
26. Odziemkowski J. Integracyjna rola kościoła u progu odradzającej się polskiej państwowości. *Lad Moralny*. 1988. № 4. S. 18–38.
27. Papierzyńska-Turek M. Problem autokefalii Kościoła prawosławnego w Polsce w latach 1918–1939. *Euhemer – Przegląd religioznawczy*. 1980. № 1. Cz.1. S. 56–64.
28. Papierzyńska-Turek M. Między tradycją a rzeczywistością. Państwo wobec prawosławia: 1918–1939. Warszawa : Wyd. naukowe PWN, 1989. 476 s.
29. Wyczawski H. Kościół w odrodzonym państwie polskim. *Kościół w II Rzeczypospolitej* / pod red. Z. Zelinskiego, S. Wilka. Lublin : Wydawnictwo KUL, 1980.
30. Wyszomirski T. Kościół prawosławny w Polsce w latach 1918–1939. *Nowum*. 1980. № 3. S. 25–32.
31. Wysocki S. Żydzi w dziejach Polski. Warszawa : Wydawnictwo Ojczyzna, 1995. 231 s.

ГОСУДАРСТВЕННО-РЕЛИГИОЗНЫЕ ОТНОШЕНИЯ В МЕЖДУВОЕННОЙ ПОЛЬЩЕ: ИСТОРИОГРАФИЯ ВОПРОСА

В статье проанализированы особенности исследования религиозного измерения функционирования национального государства – II Речи Посполитой. Рассмотрена специфика освещения церковно-религиозных процессов как части проблематики национальных меньшинств межвоенной Польши. Установлена взаимозависимость между национальной доктриной и католицизмом как ее элементом, соответствие вектора исследований католицизма концепции национального польского государства. Определены различия в дискурсе изучения функционирования украинских конфессий в Польше – православия и греко-католицизма. Освещена специфика исследования конфессий нетитульных наций и государственной политики относительно национально-религиозных меньшинств как источник современной национальной предвзятости.

Ключевые слова: поликонфессиональность, национальное государство, католицизм, национальные меньшинства, религиозная идентичность.

STATE-RELIGIOUS RELATIONS IN INTERWAR POLAND: HISTORIOGRAPHY OF ISSUE

The article analyzes the peculiarities of the study of the religious dimension of the functioning of the national state – Second Commonwealth. The specifics of the coverage of church-religious processes as a part of the problems of national minorities of interwar Poland are considered. The interdependence between national doctrine and Catholicism as its element is established and the correspondence with the vector of Catholic studies of the concept of the national Polish state is established. The differences in the discourse on the study of the functioning of Ukrainian denominations in Poland – Orthodox and Greek Catholicism are outlined. The specifics of the study of confessions of non-titular nations and the state policy regarding national-religious minorities as a source of contemporary national bias are highlighted.

Key words: multiconfessional, national state, Catholicism, national minorities, religious identity.